

AKKOYUNLU VE KARAKOYUNLU HANEDANLIKLAR DÖNEMİ AT VE KOÇ (KOYUN) FİGÜRLÜ MEZAR TAŞLARININ ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATI AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

*Rasim BAĞIRLI**

Özet

Türklerin tarih sahnesine çıktıkları günden beri, kendilerine özgü mezar gelenekleri ve mezar üstü anıtları önemli bir kültür unsuru olarak dikkat çekmiştir. Akkoyunlu ve Karakoyunlu hanedanlıkları At ve koç figürlü mezar taşları gerek plastik açıdan gerekse damga ve sembollerle kendilerine özgü anlatım biçimlerini yakalamış ve yansıtmıştır. Bu özgün anlatım biçimleri farklı yazar ve araştırmacılarımız tarafından gördüğü ilgi ve değeri ne yazık ki günümüz sanat anlayışı içinde çağdaş sanatçılar tarafından görememiştir. Bu araştırma kapsamında taş yontuların farklı malzemelerle günümüz sanatçılarına esin kaynağı olabileceği göz önüne alınarak ve dönemsel kaynaklar da incelenerek mezar üstü anıtların özgün seramik üretimlerde uygulanmasına çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akkoyunlu, Karakoyunlu, Taş, Mezar, Sanat

REVIEW OF HORSE AND RAM (SHEEP) FIGURED SEPULCHRAL MONUMENTS OF AKKOYUNLU AND KARAKOYUNLU DYNASTIES PERIOD IN TERMS OF CERAMIC ART

Abstract

Since the day the Turks appeared in stage of history, their distinctive sepulchral traditions and grave-top monuments were remarked as an important culture element. Horse and ram figured sepulchral monuments of Akkoyunlu and Karakoyunlu dynasties had obtained and reflected their specific way of expression both in terms of plastic and stamps and symbols. Unfortunately, the interest and value given by different authors and researchers to these unique way of expressions could not be provided by contemporary artists in today's sense of art. In the scope of this study, by considering stone sculptures being able to be a source of inspiration with different materials for today's artists and reviewing the periodical resources, it was tried to apply grave-top monuments in unique ceramic productions.

Keywords: Akkoyunlu, Karakoyunlu, Stone, Grave, Art

¹ Bu makale 2008 yılında Danışmanlığı Doç. Dr. İlham ENVEROĞLU tarafından yapılmış ve Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Ana Bilim Dalı'na Akkoyunlu ve Karakoyunlu Hanedanlıklar Dönemi At ve Koç (Koyun) Figürlü Mezar Taşlarının Çağdaş Seramik Sanatı Açısından İncelenmesi başlığı ile yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur.

*Uzman, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Bölümü Seramik Anabilim Dalı, rasimcebrailoglu@gmail.com.

GİRİŞ

Akkoyunlu ve Karakoyunlular denildiği zaman, ilk akla gelen, dönemin mimari ve minyatür sanatının yanı sıra muhteşem taş yontularından olan at ve koç/koyun figürlü mezar taşlarıdır. Kültürümüzün armağanı olan bu yontuların bugüne dek bizlere ulaşmayı başarmış olması, insanoğlunun ölümsüzlük isteğini bir kez daha bizlere hatırlatıyor. Söz konusu hanedanlıklar döneminin önemli unsuru olan yontular günümüzde bize çeşitli coğrafyalarda izlerini farklı biçimlerde göstermektedir. Bazı bölgelerdeki bahçe direklerine veya avlu sütunlarına bereket ve güç işareti kimi koçbaşının bağlanması, ayrıca Azerbaycan bölgesinde de sütunların baş kısmına (kapitele) koçbaşı denilmesi, onun, halk arasında ne kadar geniş bir biçimde yaygınlaştığını göstermektedir. Ancak koçu, bir totem gibi temsil eden tasvirler içerisinde en değerlisi taştan yontulmuş koç figürleri olmuştur. Koç ve at figürlü mezar taşlarının yaygın olduğu, Akkoyunlu ve Karakoyunlu hanedanlıklar döneminde, halkın bu figürlere özel ilgi gösterdiği bilinmektedir.

Koç figürlü mezar taşlarından sonra, en çok yaygınlaşan figür at figürü olmuştur. Türkler koç'un yanı sıra atı da kutsal hayvan olarak görmüşlerdir. Hanedanlıklar döneminde, toprağa gömülen herhangi bir kahramanın mezarının üzerine at figürünün konulması bunun canlı bir örneğidir. At figürlerini, oyma yöntemi ile insan ve kuş tasviri, nebati, geometrik nakışlarla ve çeşitli yazılarla süslemenin yanı sıra bazı yontular üzerinde kabarık biçimde eyer yontulmuştur.

Akkoyunlu ve Karakoyunlular at ve koç/koyun figürlü mezar taşlarını sembolik, estetik ve plastik değerlerinin çağdaş sanat açısından ele alınması; figüratif mezar taşı geleneğinin dönemin kültürü bağlamında ele alınmasının anlam ve öneminin vurgulanması açısından oldukça önemlidir.

1. Akkoyunlu ve Karakoyunlu Hanedanlıklar Dönemi At ve Koç (Koyun) Figürlü Mezar Taşlarının İncelenmesi

1.1. Türk Kültür ve Sanatına Genel Bakış

Türk kültürü, içerisinde çeşitli dili, tarihi, örf ve adetleri barındıran ve bulunduğu toplumu diğerlerinden ayıran bütüncül bir yaklaşımdır. Türk toplumunun tarihte varoluş süreci öncelikle Güney Sibirya ve İç Asya olmak üzere kültürel kimlik kazanma süreci bulunan bölgelerin coğrafi/fiziki şartlarına uyum sağlayarak ve karşılıklı etkileşim içinde bulunarak kültürel bir kimlik kazanılmıştır.

Tarihi kaynaklarımızdan edindiğimiz bilgiler kapsamında anlaşılıyor ki, bozkır ellerinin birden fazla bütünlükleri az olmuştur. Hunlardan Selçuklularla gelinceye kadar Yüce Türk Milletinin yirmi civarında devlet kurarak farklı isimler adı altında sürekliliklerini 300 yıla yakın bir süre içerisinde koruyup yaşattıkları bilinmektedir (Diyarbakirli, 2002: 828).

İskitlerin Akdeniz uygarlığı ile temasları, batı ve güneydeki göçebelerin İran ve Hint ile ilişkilerini hatırlatabilir. Çin'in İç Asya üzerinde önemli etkilerinin bilinmektedir. Atalarımızın Çin kıtasına yaptıkları sayısız akınlarla buralara yerleşerek yurt edindikleri ve ülkede kendi geleneksel sanat üsluplarını sürdürdüklerini de unutmamak gerekir. Bunun yanı sıra Hun İmparatorluğu'nun teşkilatına bağlı olan ve bünyesinde birleşen farklı kültürler, atlı step kültürü içerisinde kendine özgü Orta Asya sanatının oluşumunu sağlamıştır (Diyarbakirli, 2002: 830).

Bu topluluklar dokumayı ve iplik bükümünü öğrenmenin yanı sıra topraktan eşya yapımına da başlamışlardı. Bu dönem içerisinde çömlekçilik büyük önem kazanmıştır. Pişmiş topraktan üretilen çömleklerin içleri siyaha ve dışları da kırmızıya boyanmıştır. İlkel süslemelerin yanı sıra sigrafitto tekniği de kullanılmıştır. Üretim yöntemi açısından pişmiş topraktan yapılan takılar ve boyanmış çömlekler benzerlikler taşımaktadır.

İskit eserleri ile Altaylar'dan çıkarılmış buluntular arasında benzerlikler kolaylıkla görülebilir. Herodot, İskitleri yöneten sınıfın doğudan geldiğini ifade ederken, Roztovzeff, İskit sanatının kaynaklarını Orta Asya'nın bir köşesinde aramanın

doğru olacağını belirtmiştir. Barovka'ya göre ise, hayvan üslubunun çıktığı yer Altaylardır ve bu üslup sonradan batıda yaşayan İskitler arasında da yaygınlaşmıştır (Diyarbakirli, 2002: 831).

1.2. Orta Asya'da Hayvan Üslubunun Doğuşu

Orta Asya'da yaygın olarak göçebe yaşayan topluluklardan Proto Hunlar'ın sanata karşı olan ilgileri basit bir eğilim sonucu ortaya çıkmamıştır. Sanatçılar farklı bakış açıları ve eğilimleri geliştirerek genel konular üzerinde çalışırken, bu konuları belli kalıplar çerçevesinde geleneksel sembolizme taşımıştır. Bozkırda gelişen hayvan üslubunun etkisinin tanımı yapılırken sadece desenlerin süsleme amaçlı yapıldığını düşünmek doğru bir yaklaşım değildir. Bu desenlerin Hunların atalarının doğaüstü güçlere karşı olan eğilimlerini sonucunda ortaya çıktığına inanılmaktadır.

Hunların yanı sıra İç Asya ve Avrasya'nın geniş bozkırları arasında savaş sembolü haline gelmiş bu tür hayvan biçimlerine başka kıtalarda rastlanmamaktadır. İç Asyalı sanatçıların işledikleri popüler konulardan biri haline gelen hayvan üslubu Çin sınırları, Avrupa ve Orta Doğu'ya kadar uzanan Türk uruklarını ve onlara komşu olan toplulukları da etkisi altında bırakmıştır (Diyarbakirli, 2002: 870).

Tarih boyunca doğudan batıya doğru gidildikçe, hayvanlarla kurulan iletişimin biçimsel farklılığı da kendini açık bir şekilde göstermiştir. Batıya oranla Doğu mitolojisi ve edebiyatına bakıldığında, hayvan sembol ve motiflerinin daha baskın olduğu görülür. Hayvanlar bozkır sosyal kültür hayatının vazgeçilmez unsuru olmuştur. Kimi zaman bir sembol kimi zaman da bir ihtiyacı karşılama amaçlı kullanılan hayvanları şöyle sıralayabiliriz; Öncelikle at ve koyun olmak üzere kartal, kurt, geyik, pars, kaplan ve diğerleridir. Örneğin Hunları anlatan Çin kaynaklarına bakıldığında Hun kelimesinin koyun/koç anlamına gelen "kün" kökünden çıktığını görmekteyiz.

Bir gurur sembolü olarak at, güç ve heybeti ifade edişiyle kutsal yerlerin bekçisi sayılan aslan ve koç, gökte bulunan Tanrı'ya ulaşma özlemini anlatan kartal, soyundan gelindiğine inanılan kurt, sert doğa şartlarında kürkleriyle ısitan geyik, samur, tavşan, sığır, uzaktaki dostlara haber ulaştıran güvercin gibi karada, denizde ve havada yaşayan yüzlerce tür hayvanın insan hayatında önemli bir yeri olmuştur (Çetindağ, 2002: 172).

Günümüzde insanlık tarihi süreci içerisinde bilinen en eski sanat eserleri, hayvan resimleri olarak gözlemlenmektedir. İnsanlığın en erken dönemlerinden bugüne kadar

sanatın her dalında bazen oldukça baskın bazen de seyrek olarak hayvan figürleri kullanıla gelmiştir (Çetindağ, 2002: 173).

Kültür bütünlüğü ve birliğini ilk defa sağlayan Hun Türklerinin Orta Asya'ya kazandırdıkları Batı Türkistan'dan gelen çeşitli motifler ile Çin kültürüne ait olan cennet kuşu gibi manevi anlamı olan figürleri at koşumlarında ve keçelerde görmekteyiz. Koç/koyun figürlerinin mezar taşlarında yer alması Hunlar Dönemi'nde başlayan diğer bir gelenektir. Mezarda yatacak kişi erkek olursa mezar taşı koç figürüyle, kadın olursa koyun figürüyle bezeniyordu. Eldeki veriler Hun Dönemi'nde öne çıkmaya başlayan hayvan üslubunun, Göktürkler Dönemi'nde de devam ettiğini göstermektedir.

Orhun'da uzun ömürlü bir hayvan olduğu için ebediyet sembolü olan eden kaplumbağa şeklindeki kaideler üzerine dikilmiş kitabelerin bulunduğu yerde; 1958'te yapılan kazılarda Kültigin'in (Köl-tigin) mermer büstüyle beraber bazı hayvan heykellerine ulaşılmıştır (Çetindağ, 2002: 173).

2. Türk Kültüründe Mezar Geleneği

Roux'a göre din sosyolojisinde, bir yerin kutsal olarak kabul edilebilmesi için o yerde kutsal bir kişiye ait olsa bile bir cesedin gömülü olmasının değil, o yerin bizzat kendisinde kutsal bir değer bulunmasının gerekmektedir. Bu sebeple yüksek dağlar, ormanlar, nehir kıyıları, en azından tepe dorukları ve özellikle kutsal olduğuna inanılan yerler çoğu zaman gömüt yeri olarak seçilmiştir (Demirel, 2000: 48). Millet niteliği kazanmış her toplumun, ölen kişinin anılarını yaşatmak için bir takım davranış biçimi ve örfler meydana getirdiği açıktır. Çok eski zamanlardan bu yana yurtları Orta Asya başta olmak üzere bilinen eski dünyanın hemen her bölgesinde uzun zaman süren hükümranlılığı ve çeşitli bölgelerdeki geçici ve sürekli yerleşimleri esnasında, bazı etnik grupların etkisiyle Türklerin geleneksel hale gelmiş çok farklı usul ve adetleri olmuştur.

3. Taş Heykeller ve Balballar

Avrasya Arkeoloji Projesi kapsamında, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde yürütülen çalışmaların başlıca sebebi; bugüne dek sağlıklı bir şekilde incelenmeyen Türk kültürüne ait Taş Heykel ve Balbalların belgelenmesi ve envanterlerinin gün ışığına çıkarılması amacını taşımıştır.

Mezarlıklarda taş heykel dikilme geleneğini Tunç çağından bu yana özellikle 6-13. yüzyıllar arasında Türk topluluklarında yaygın bir şekilde kullandıkları görülmektedir. Taş heykel ve balbalların yapılmasının yavaş yavaş ortadan kalkması, İslamiyet'in Orta Asya ve Türk toplulukları üzerinde oluşturduğu derin etki sonucu başladığını söyleyebiliriz. Büyük bir coğrafi bölge üzerinden Moğolistan'a kadar uzanan bölgede binlerce taş heykel ve balbal bulunmuş ve gün ışığına çıkarılmıştır. Ancak 19. yüzyıl sonlarına doğru taş heykel ve balbalların hangi amaç için yapılıp kült merkezleri ve kurganların üzerine veya çevresine dikildiği anlaşılabilmiştir. 1889 yılında keşfedildikten sonra Orhun yazıtlarının 1893 yılında çözülmesiyle taş heykel ve balbalların yapım amacı ortaya çıkmıştır.

Resim1. İskit Taş Heykelleri, M.Ö. VII -V. yüzyıl, Kiev (Belli, 2003: 92).

Orhun Yazıtlarında okunan; "*Babam Kağan öldüğünde heykelini diktik*" sözü, mezar sahibi için heykelin yapılmış olduğunu göstermektedir. Balbalların ise öldürülen düşman için basit biçimli şekilsiz taştan, üzerinde bazen düşmanın adı yazan heykeller olduğu anlaşılmaktadır. Bunu Orhun Yazıtlarında şu cümleyle öğreniyoruz: "*Kırgız Kağan'ını öldürdüm, balbalını yaptırдым*" (Belli, 2002: 910).

Türklerin kutsal kabul ettiği kurgan ile kültür merkezlerinde, taş heykel ve balbalların yer aldıklarını görürüz. Doğayı zarif bir şekilde süsleyen kurganlar, taş heykeller ve balballar ne yazık ki yüzyıllardır tahrip edilmekten kurtulamamıştır. Bu kurgan ve taş heykeller özellikle 18-19 yüzyıllarda gezgin ve define avcıları tarafından büyük bir tahribata uğratılmıştır.

Türk Cumhuriyetleri ve onlara komşu devletlerde son sekiz yılda yapılmış olan araştırmalar sonucu taş heykellerin günümüzdeki sayıları aşağıda verilmiştir.

Azerbaycan'da 13 adet, Türkmenistan 61 adet, Özbekistan'da 78 adet, Çin Türkistan'da 192 adet, Moğolistan'da 362 adet, Tacikistan'da 26 adet, Tuva'da 210 adet, Hakasya'da 265 adet, Altaylarda 379 adet, Kazakistan'da 690 adet, Kırgızistan'da 366 adet. Ancak bu sayılar görecelidir ve araştırmaların yoğunluk kazanmasıyla, taş heykellerin sayısının daha da artacağı bilinmektedir. Çünkü taş heykellerin çok büyük bir kısmı, daha yüksek ve engebeli dağların arasında yer alan yaylalardaki kurgan ve kültür merkezlerinde bulunmaktadır. Yaylaların araştırılmasıyla, vermiş olduğumuz bu sayıların en azından ikiye katlanacağı kuşkusuzdur. Taş heykel ve balbalların nasıl dikildikleri konusunda Çin kaynaklarının yanı sıra, Orhun Yazıtları da çok değerli bilgiler vermektedir. Örneğin 552-556 yıllarına tarihlenen Pien-yi-Tien şunları söylemektedir: Ceset gömüldükten sonra, gömüt yerinin yakınına taşlar konulmaktadır. Bu taşların sayısı, ölen kişinin hayattayken öldürdüğü kişi sayısı ile orantılıdır. Eğer bir erkek öldürdüyse, bir taş dikilmekte. Kendisi için yüz ve bin taş dikilen erkekler vardır. Orhun Yazıtlarında heykel ve balballar konusunda verilen bilgiler hem çok daha gerçekçi hem de daha ayrıntılıdır: ilk önce, babam Kağan için Baz Kağan dikilmiştir. Onların adamlarını öldürerekten onlardan balballar yaptım. Amacım için Kırgız Kağanını balbal haline getirdim. Türk halkı ağır kayıplar vermişti ve onların yiğit erkekleri, bundan balballar yaptı (onların balbal haline getirilmesini sağladı) balbal olarak Kuy Sangun'u diktim (Belli, 2002: 910).

4. Türk Kültür Coğrafyasında Görülen Farklı Koç ve Koyun Sembolleri

Altay Dağları ve çevresinde kazılar yapmış olan Rus bilgini S.V. Kiselev, 1951 de Moskova'da 2. baskısı çıkan Rusça Güney Sibir'in Eski Tarihinde buralardaki koç-koyun heykellerini tanıtmaktadır. M.Ö. 700-100 yılları arasında yaşayan Skytler'e ait Koç Heykeli kabirlerinin Tagar isimli yerde olduğu günümüzde bilinmektedir.

Sibir'deki en eski koç heykellerinin bunlar olduğu düşünülmektedir. Yine Tagar ile Kızılyar bölgelerinde, M.S.VII.-VIII. yüzyıllardan kalma kitabelerde de içindeki eşyada Göktürk yazısı ile Türkçe ibareler bulunan koç heykelleri bulunmuştur.

Tagar'daki eskilerin, Skytler'den kaldığı düşünülür. Minüse (Minusinsk) ile Yenisey ırmağı boyunda Uybat kesimindeki kabirlerde bulunan koç heykellerinin hepsi, Kırgız'lardan kaldığı düşünülmektedir (Kırzıoğlu,1993: 138).

5. Akoyunlu ve Karakoyunlu Hanedanlıkları Dönemi At ve Koç (Koyun) Figürlü Mezar Taşları

XIII. yüzyılın sonlarına doğru Maveraiünnehir ve Horasan civarında bulunan Türk boylarından bazıları Moğol istilasıyla batıya göç etmek zorunda kalmışlardır. Bunlardan Karakoyunlu ve Akkoyunlu aşiretleri, Garp Moğolları (İlhaniler) zamanında ve Argun Han devrinde (1284-1292) Türkistan'dan göçüp XIV. asrın sonlarına doğru Azerbaycan, Harput, Diyarbakır, Fırat ve dolaylarını yurt edindikleri bilinmektedir.

Anadolu'da bulunan koç ve koyun heykelleri çoğunlukla ayakta ve yere çökmüş bir şekilde yapılmıştır. Sade bir şekilde işlenmiş bu heykellerin bir kısmının üzerinde çeşitli eşyalara ait kabartma figürleri görülür. IX. yy. Oğuz boylarının defin töreninin Göktürklerinkinden farksız olduğu İbn Faldan'ın verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır. Onlardan biri ölürse ev gibi büyük bir çukur hazırlarlar, ölüye ceket giydirebilirler, kuşağını kuşandırır ve yanına koyarlar. Eline tahta kadeh tutturup önüne de nebiz bir tahta kap korlar. Bütün mal ve eşyasını bu eve (çukura) doldurup ölüyü buraya oturturlar (Nağı, 2005: 39).

Akkoyunlu ve Karakoyunluların işlemiş oldukları at, koç ve koyun heykelleri Anadolu yöresindeki XIII. yy.dan itibaren yaşamış Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmenlerine has bir özellik taşır. Ayrıca bu geleneğin tekrar canlanma sebeplerinden birisi dönemin âdet ve törelerin yanında dini inançlar ve Türkmenler'in iktisadi ve sosyal yapıları da etkili olmuştur (Abdulhaluk, 1983: 36). Genellikle Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemlerine mal edilen at ve koç biçimli mezar taşları Azerbaycan'dan Doğu Anadolu Bölgesine kadar geniş bir araziye yayılmıştır (Uluçam, 2000: 51).

6.TASARIM VE UYGULAMALAR

6.1 Tasarım ve Uygulama

Tasarım ve çizimler oluşturulurken Akkoyunlu ve Karakoyunlu döneminden günümüze ulaşmayı başarmış, dönemin önemli ve titizlikle işlenmiş olan mezar taşlarından at ve koç figürlü mezar taşları plastik açıdan değerlendirilmiş kompozisyon ve tasarımları özenle işlenmiştir. Tasarımlarda Akkoyunlu ve Karakoyunlu dönemlerine ait at ve koç figürlü mezar taşlarının, yine aynı dönemlerin mimari eserlerinden esinlenerek, kentsel dokuyla uyumlu olması ve günümüz kentlerinin bütünlüğüne katkıda bulunması amacıyla at ve koç biçimlerinin kare, dikdörtgen gibi geometrik biçimlerle bütünlüğü sağlanarak çağdaş yorumlarla çizimleri yapılmıştır.

Resim1. Uygulama I, Şamotlu Kil, Boyutları: 45 x 45 x 65 cm, 1050 °C

Resim2. Uygulama II, Döküm çamuru, Boyutları: 33 x 24 cm, 1050 °C

Uygulama I

Formun uygulama aşamasında Akkoyunlu ve Karakoyunlu döneminde yapılmış olan at ve koç figürlü mezar taşlarından esinlenilmiştir (Resim 1). Ancak bu süslemeler üzerinde soyutlamalar yapıldı. Panoya aktarılan bu koç figürü soyutlamaları simetrik ve asimetrik düzenlemelerle uygulanarak yüzeye hareket kazandırılması amaçlanmıştır. Uygulaması yapılan koç biçimleri çamurun düz plaka biçiminde açılarak desenin bu plakanın içinden kesilip çıkarılması sonucu oluşturulmuştur. Bisküvi pişirimi 950°C yapılan çalışmada şamotlu kil tercih edilmiştir. Uygulamanın boyutları 45 x 45 x 65

cm'dir. Pano üzerine kırmızı demir oksit (F2O3) ve bakır oksit (CuO, Cu2O) karışımı uygulanarak eskitme görünümü verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışma üzerine 1050°C de şeffaf sır fırça yardımıyla sürülmüştür. Altın lüster uygulaması için üçüncü pişirim yapılmıştır.

Uygulama II

Uygulaması yapılan form (Resim 2) Akkoyunlu ve Karakoyunlu döneminde yapılmış olan koç figürlü mezar taşlarından esinlenerek yapılmıştır. Öncelikle çizimi tamamlan çalışma alçı tornada şekillendirilmiş ve kalıbı alınmıştır. Daha sonra döküm çamuru uygulaması ile hazırlanan form kurumaya bırakılmadan önce üzerindeki şekillendirme işlemleri tamamlanmıştır. Formun üst kısmı soyutlanmış koç biçimlerinin kesilmesi sayesinde boşluk-doluluk kavramı aracılığı ile çalışmaya hareket sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın boyutları: 33x24 cm'dir ve bisküvi pişirimi 950°C yapılmıştır. Sır pişirimi esnasında çalışmanın yüzeyine dokulu kahve artistik sır püskürtmesi tercih edilmiştir.

SONUÇ

Bu araştırmada Akkoyunlu ve Karakoyunlu hanedanlıkları dönemi at ve koç (koyun) figürleri, tarihsel süreç içerisinde ele alınarak incelenmiş ve sanatsal uygulamalarla çağdaş seramiğe aktarılmıştır. At ve koç (koyun) figürlerinin Türk kültüründe ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğu Türk sanatının çeşitli alanlarında sürekli bir biçimde yaşatıldığı görülmüştür. Bu veriler çerçevesinde at ve koç (koyun) figürlü mezar taşlarının kendilerine özgü biçim ve anlatım zenginlikleri plastik ve estetik birer unsur oldukları da dikkat çekmiştir.

Akkoyunlu ve Karakoyunlu hanedanlıkları dönemine ait incelenen örneklerin, çağdaş seramik sanatına anlam ve içerik yönünden farklı bir boyut ve anlatım biçimi kazandırdığı düşünülmektedir. At ve koç (koyun) figürlerinden esinlenerek yapılan 8 adet iki ve üç boyutlu özgün tasarım ve uygulama örneği plastik sanatlarda disiplinler arası etkileşimin çağdaş sanat alanında olumlu yaklaşımlar sergileyebileceği ve bu durumdan da sanatçıların farklı derecelerde etkilenebileceği fikri üzerine odaklanılmıştır.

KAYNAKÇA

BELLİ, Oktay (2002). Türklerde Taş Heykel ve Balballar, Türkler Ansiklopedisi, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, Cilt:3, 2002.

ÇETİNDAG, Y. (2002). Türk Kültüründe Hayvan ve Bitki Motifinin Seyri, Türkler Ansiklopedisi, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, Cilt:4.

DEMİREL, S. (2000). Eski Türklerde Cenaze Törenleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi.

DİYARBEKİRLİ, N. (2002). Eski Türklerde Kültür ve Sanat, Türkler Ansiklopedisi, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, Cilt:3.

KIRZOĞLU, M.F. (1993). Azerbaycan ve Anadolu'da Türkistan'dan Gelen Eski Milli Gelenek: Kabirtaşı Olarak Kullanılan Koyun ve At Heykelleri, X Vakıf Haftası Kitabı 7.10. Aralık 1992 Ankara, Türk Cumhuriyetlerindeki Varlıklar ve Değerleri, Bosna Heseke Varlıkları ve Yılmaz ÖNGE Restorasyon Semineri, Ankara: Vakıf Genel Müdürlüğü Yayınları, s.133.

ULUÇAM, A. (2000). Eski Çelebibağ Mezarlığı ve Mezar Taşları, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

NAĞI, S. (2005). Azerbaycan Plastik Taş Sanatları Koç ve At Biçimli Mezartaşları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi.